

Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/pyt_Azya-dbec8.pdf.

6. Майко В. А. Зовнішньополітичні та економічні пріоритети України у країнах Центральної, Південної і Південно-Східної Азії / В. А. Майко // Економічний часопис. – 2011. – № 9-10. – С. 3–7.

7. Глава держави: Україна хотіла б отримати статус спостерігача в ШОС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/25123.html>

8. Stakelbeck F. W. Jr. The Shanghai Cooperation Organization / F. W. Stakelbeck Jr. – Режим доступу: FrontPageMagazine.com, 8 August 2005, <http://www.frontpagemag.com/Articles/Printable.asp>?

9. Miles Yu. Inside China: Ukraine gets nuclear umbrella / Yu. Miles // The Washington Times. 12.12.2013. - <http://www.washingtontimes.com/news/2013/dec/12/inside-china-ukraine-gets-nuke-umbrella/?page=all>

10. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

11. Радзівєвська С. О. Торговельно-економічні зв'язки України з країнами ЄС та ЄЕП: сучасний стан та перспективи розвитку / С. О. Радзівєвська // Зовнішня торгівля. – 2013. – № 3. – С. 42–62.

УДК 331.556 (477)

Сирочук Н.А.

канд. економ. наук, викладач

Рівненська філія ПВНЗ „Європейський університет”

МІЖНАРОДНА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ УКРАЇНЦІВ ДО КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ФАКТОРИ ВПЛИВУ

МЕЖДУНАРОДНАЯ ТРУДОВАЯ МИГРАЦИЯ УКРАИНСКОГО НАСЕЛЕНИЯ В СТРАНЫ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА: ФАКТОРЫ ВЛИЯНИЯ

UKRAINIAN INTERNATIONAL MIGRATION TO THE EUROPEAN UNION. FACTORS OF MIGRATION

В статті досліджено сутність та сучасний стан трудової міграції в Україні, зокрема динаміку еміграції та імміграції. Визначено структуру трудових мігрантів за гендерною ознакою, за віковими групами, рівнем освіти та сферою зайнятості. Досліджена географічна спрямованість та рівень участі різних регіонів України у трудовій міграції, виявлено причини такого розподілу. Проведено аналіз ситуації на ринку праці та відтворення робочої сили в Україні та світі, динаміки рівня безробіття та розміру заробітної плати. Проаналізовано динаміку грошових переказів з-за кордону та їх розподіл за країнами. Доведено вплив цих переказів на добробут сімей мігрантів та економіку країни в цілому. Здійснено порівняльний аналіз міграційної політики України із світовою практикою, в т.ч. щодо репатріації трудових мігрантів. Запропоновані заходи щодо покращення міграційної політики в Україні. Визначено фактори впливу на трудову міграцію та її наслідки. Сформульовано особливості міграції українців до країн ЄС в сучасних економічних і політичних умовах. Зроблено прогноз щодо динаміки кількості емігрантів до країн Євросоюзу.

Ключові слова: міжнародна трудова міграція, ринок праці, фактори впливу на міграцію, європейська інтеграція

В статье исследована сущность и современное состояние трудовой миграции в Украине, в том числе динамику эмиграции и иммиграции. Определена структура трудовых мигрантов по половому признаку, по возрастным группам, уровню образования и сферой занятости. Изучена географическая направленность и уровень участия различных регионов Украины в трудовой миграции, выявлены причины такого распределения. Проведен анализ ситуации на рынке труда и воспроизводства рабочей силы в Украине и мире, динамики уровня безработицы и размера заработной платы. Проанализирована динамика денежных переводов из-за границы и их распределение по странам. Доказано влияние этих переводов на благосостояние семей мигрантов и экономику страны в целом. Осуществлен сравнительный анализ миграционной политики Украины с мировой практикой, в т.ч. о репатриации трудовых мигрантов. Предложено меры по улучшению миграционной политики в Украине. Определены факторы влияния на трудовую миграцию и ее последствия. Сформулированы особенности миграции украинского населения в страны ЕС в современных экономических и политических условиях. Сделан прогноз относительно динамики количества эмигрантов в страны Евросоюза.

Ключевые слова: международная трудовая миграция, рынок труда, факторы влияния на миграцию, европейская интеграция

The article considers the essence and current state of labor migration in Ukraine, the dynamics of emigration and immigration. The structure of migrant workers by gender, age group, level of education and employment were described. The geographic focus and level of participation of different regions of Ukraine in labor migration, revealed the reasons for this distribution were investigated. The article analysed the current situation on the labor market and the reproduction of the labor force in Ukraine and abroad, the dynamics of unemployment and wage rates. The article analysed dynamics of remittances from abroad and their distribution by country. The influence of remittances on the welfare of families and the economy was investigated. The article considers the comparative analysis of migration policy in Ukraine with international practice, including on repatriation of migrant workers. The measures for improving migration policy in Ukraine were proposed. The factors of influence on labor migration and its consequences were revealed. The features Ukrainian migration to the EU were disclosed in the current economic and political conditions. Made forecast of dynamics of the number of immigrants to the EU.

Keywords: international labor migration, labor market, factors of migration, European integration

Вступ. Особливістю розвитку світової економіки нашої епохи є її глобалізація, що проявляється у вільному переливанні капіталів, матеріальних і трудових ресурсів. Міжнародна трудова міграція, масштаби та інтенсивність якої у цих умовах є значною, здійснює перерозподіл робочої сили між країнами, що впливає на ситуацію на ринках праці кожної з країн, рівень зайнятості, безробіття, розмір заробітної плати, розподіл доходів. Враховуючи несприятливу демографічну ситуацію, старіння населення, збільшення тривалості життя, і як наслідок збільшення витрат на пенсії, що негативно впливає на бюджети промислово-розвинутих країн, вони будуть стимулювати залучення іммігрантів, в т.ч. і з України. В той же час, чисельність українців також зменшується, а соціально-економічні умови змушують шукати роботу за кордоном. Таким чином виникає проблема забезпеченості ринку праці України висококваліфікованими працівниками, що здатні розвивати бізнес і сприяти економічному зростанню України.

Питання трудової міграції розглядаються у працях таких вітчизняних науковців як О. В. Астахова, М. М. Вівчарик, Т. О. Гнатюк, Ю. П. Гуменюк, В. Капітан, І. П. Майданік, О. А. Малиновська, М. Ю. Приз, І. В. Ховрах. Не зважаючи на те, що важливі аспекти трудової міграції відображені у працях зазначених вчених, окремі важливі проблеми, зокрема міграційні процеси в Україні в умовах європейської інтеграції, ще достатньою мірою не дістали теоретичного та практичного вирішення.

Політична та економічна нестабільність, що характерні для сучасної України, сприятимуть формуванню міграційних потоків в Україні, що зумовлює актуальність теми дослідження. Визначення основних факторів впливу на міграційні процеси в Україні в сучасних умовах дасть змогу розробити заходи щодо покращення міграційної політики, а в результаті і економічного розвитку країни.

Постановка завдання. Метою даної статті є визначення факторів впливу на процеси міграції в Україні в умовах європейської інтеграції.

Зокрема, ситуація на внутрішньому і зовнішньому ринках праці України потребує врахування зміни політичної ситуації в країні, багато статистичних аналізів потребують оновлення. Необхідно також визначити фактори впливу на рівень міграції в Україні в сучасних політико-економічних умовах, встановити причинно-наслідкові зв'язки.

Методологія. У статті використано такі методи дослідження економічних явищ: методи узагальнення, аналізу та синтезу, абстрактно-логічного й системного аналізу, метод порівняння, факторний аналіз.

Теоретичною і методологічною основою дослідження стали праці вітчизняних фахівців в галузі міжнародної міграції робочої сили, законодавчі акти. В статті використанні статистичні дані Державної служби статистики, звіту щодо методології, організації проведення та результатів модульного вибіркового обстеження з питань трудової міграції в Україні (2013), Міграційного профілю України (2013), дані Національного банку України щодо грошових переказів. Розглянуто Проект Угоди про асоціацію України, з однієї сторони, та країн-членів Європейського Союзу, з іншої сторони (2014).

Результати дослідження. Міжнародна міграція – це переселення людей, що залишають країну свого походження або постійного місця проживання, в іншу країну тимчасово або постійно» [1, с. 32].

Зміни кількості емігрантів та іммігрантів України представлена на рис. 1.

Міграційний рух населення в Україні

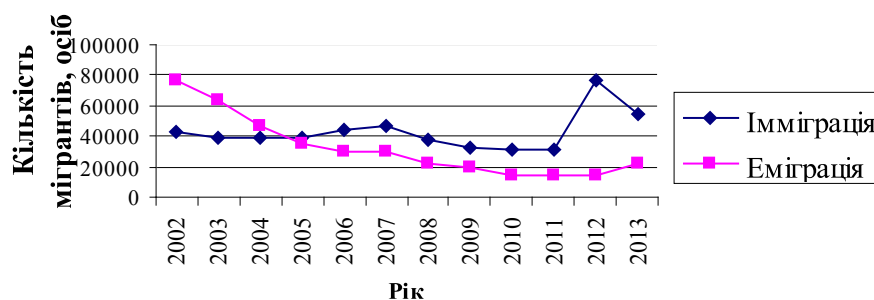

Рис. 1. Динаміка міграційних процесів в Україні в 2002 - 2013 роках [2]

За даними Державної служби статистики України кількість емігрантів на протязі досліджуваного періоду поступово знижується від 76 264 особи у 2002 році до 14 517 осіб у 2012 році. На фоні загальної тенденції до зростання, в період фінансово-економічної кризи 2008-2009 років спостерігається спад кількості іммігрантів. Різке зростання спостерігається у 2012 році до 76 361 особи. Щодо сальдо міграції, то на початку досліджуваного періоду воно є від'ємним, а з 2005 року спостерігається перевищення кількості іммігрантів над емігрантами.

Проте слід розрізняти поняття міграції та трудової міграції. Суть терміна „трудова міграція” визначають як переміщення особи з метою тимчасового працевлаштування, що супроводжується перетинанням державного кордону (зовнішня трудова міграція) або меж адміністративно-територіальних одиниць України (внутрішня трудова міграція) [3, с. 474 - 475]. Відповідно до Європейської конвенції про правовий статус трудових мігрантів, термін „трудова мігрант” означає громадянина Договірної Сторони, якому інша Договірна Сторона дозволила перебувати на її території для здійснення оплачуваної роботи [4]. Тобто обов'язковою умовою трудової міграції є працевлаштування. Міграція ж є більш загальним поняттям і крім отримання роботи може мати і інші цілі (об'єднання родин, туризм, відвідування родичів, навчання тощо).

На початку 1990-х рр. трудова міграція розгорталася у формі масових поїздок до сусідніх країн з дешевими товарами вітчизняного виробництва з метою придбання предметів широкого вжитку. Свого піку виїзд на роботу за кордон досяг на межі тисячоліть. У наступні роки, що відзначалися певним похваленням економіки України, виїзд на заробітки чисельно стабілізувався і почав поступово зменшуватися.

Обстеження трудової міграції, проведеного у 2012 р. виявило 1,2 млн. осіб, або 3,4 % населення у віці 15-70 років, які працювали або шукали роботу за кордоном. Серед населення працездатного віку частка трудових мігрантів у цьому періоді складала 4,1 % (в 2008 році – 5,1 %). Серед загальної кількості трудових мігрантів майже половину (48,5 %) складали короткострокові трудові мігранти, понад третину – особи, що повернулися до України і лише кожний сьомий трудовий мігрант працював за кордоном 12 місяців та більше [5, с. 29].

Гендерний розподіл українських трудових мігрантів наступний: чоловіки – 66 % та жінки – 34 %. Кількість сільських жителів перевищує тих, хто приїхав із міста (відповідно 54 % проти 46 %). За віковими групами трудові мігранти розподіляються таким чином. Близько чверті – мігранти віком

40 - 49 років, п'яту частину становлять мігранти віком 30 - 34 роки, по 15 % припадає на групи віком 25 - 29, 35 - 39 та 50 - 59 років. Таким чином середній вік становить 37 років. 65 % трудових мігрантів мають повну загальну середню освіту, 30 % вищу освіту (проте половина з них лише базову або неповну вищу освіту) [5].

Найпопулярніші сфери працевлаштування українських трудових мігрантів представлені на рис. 3.

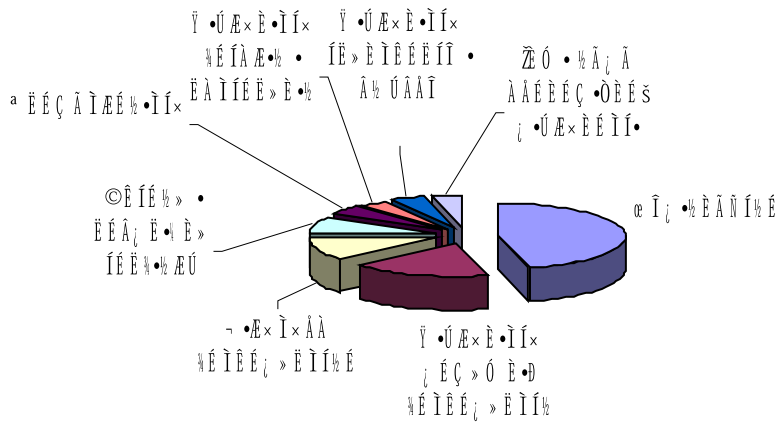

Рис. 3. Основні сфери зайнятості працівників-мігрантів у 2010 - 2012 роках [6]

Потоки трудових мігрантів спрямовані в основному до сусідніх країн – Російська федерація (43 %), Польща (14 %), Чеська республіка (13 %), та до країн з привабливішими умовами – Італія (13 %), Іспанія (5 %), Німеччина (2 %) (рис. 4). Причому до Росії та Чеської республіки виїждять в основному чоловіки, де вони працюють на будівництві, тоді як серед мігруючих до Італії та Угорщини переважають жінки, де вони працюють відповідно в якості домашньої прислуги та у сільському господарстві.

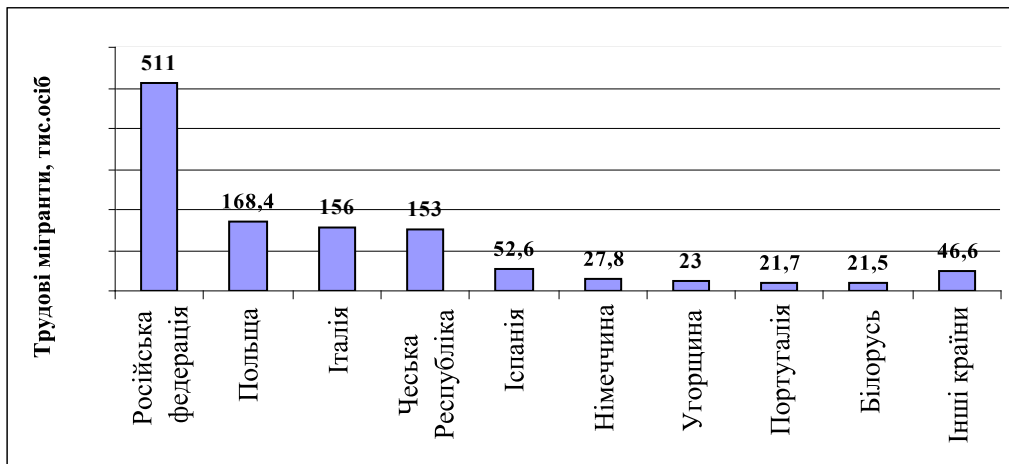

Рис. 4. Трудові мігранти за країнами перебування, 2010 - 2012 рр. [5]

Рівень участі населення різних регіонів у трудовій міграції та географічна спрямованість також є різними. Найвищою інтенсивністю міграції є у західних областях, найнижчою у центральних. На сході рівень участі визначається як низький. Такий розподіл пов'язаний із близькістю регіону до державних кордонів чи столиці (як альтернативи міграції) України, історичні зв'язки. Лідером за кількістю трудових мігрантів є Закарпатська область. Найбільша країна-реципієнт закарпатців – Чеська Республіка. Жителі Чернівецької області працюють переважно в країнах Євросоюзу; Івано-Франківської, Львівської і Тернопільської обирають Польщу, Росію та Італію; Рівненської та Волинської – сусідню Білорусію та Польщу. Російська федерація є основною країною призначення для вихідців східних, центральних, північних, і південних областей.

Визначимо основні фактори впливу на міграційні процеси в Україні та світі. В першу чергу, обсяг трудової міграції залежить від демографічної ситуації в країні, а саме від забезпеченості ринку пра-

ці населенням працездатного віку. Незважаючи на те, що з 2001 року коефіцієнт народжуваності в Україні поступово зростає, він не забезпечує простого відтворення населення, що підкріплюється і високим рівнем смертності українців. За даними Держстату у 2012 році загальна чисельність населення становила 45,5 млн. осіб, із них 22 млн. осіб (48 %) – економічно активне населення у віці 15 - 70 років і лише 45 % були працевлаштованими. Більше половини зайнятого населення – це особи у віці старше 40 років, що свідчить про старіння робочої сили. Несприятлива демографічна ситуація в Україні не сприятиме зменшенню еміграції, а навпаки збільшенню імміграції. Ситуація в світі, зокрема в промислово розвинених країнах є наступною: в результаті скорочення народжуваності та старіння населення утворюються диспропорції на ринках праці і вони відчують потребу в залученні іноземної робочої сили. Це сприяє збільшенню кількості трудових мігрантів з України.

Другим фактором є ситуація на ринку праці, зокрема рівень безробіття та кількість наявних робочих місць. Динаміка рівня безробіття протягом 2000 - 2012 рр. зображена на рис. 6.

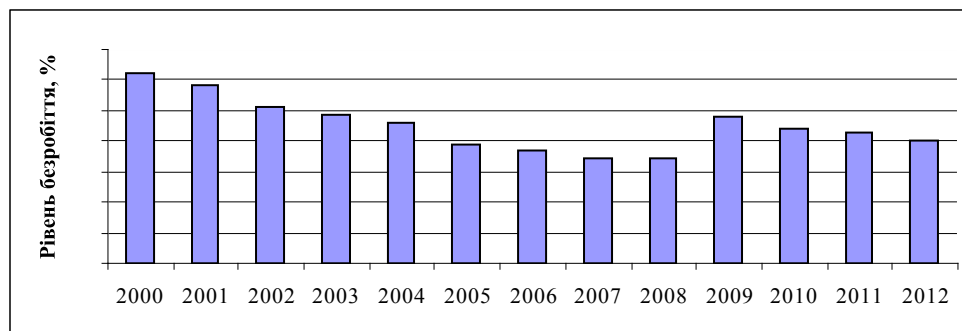

Рис. 6. Динаміка рівня безробіття в Україні за методологією МОП серед осіб працездатного віку в 2000 - 2012 рр. [2]

На обліку у Державній службі зайнятості протягом 2012 року перебувало 1 826,1 тис. незайнятих громадян. На 1 вакансію претендувало 11 осіб. Із загальної кількості безробітних 42 % складала молодь у віці до 35 років. Проте, на думку вітчизняних аналітиків, сьогоднішня інформація, що надається Державною службою статистики, занижує фактичний рівень безробіття приблизно в 5 разів. Причиною цього є наявність багатоваріантного прихованого безробіття. Воно існує у вигляді „оплачуваного безробіття” – безстрокових відпусток, неповного робочого тижня, скороченого робочого дня тощо, оскільки державі вигідніше виплачувати працівникам мізерну платню, аніж переводити їх у статус безробітних. І, нарешті, воно функціонує у традиційному для порівняльно-розподільної системи вигляді „оплачуваного байдикування”, що нерідко є наслідком включення до штатного розпису надлишку вакансій [7, с. 44]. Таким чином, явне і приховане безробіття – це безперечно фактори, що сприяють збільшенню трудової міграції українців за кордон.

Одним із найбільш важливих факторів є розмір заробітної плати.

За даними обстеження середньомісячний заробіток одного трудового мігранта становив 930 доларів, що майже втричі більше ніж у середньому на одного штатного працівника, зайнятого в економіці України – 330 доларів (в 2008 р. – 817 доларів). Заробіток чоловіків був вищим за заробіток жінок: 996 та 813 доларів відповідно [5, с. 55]. Розміри середньомісячного заробітку українських мігрантів в різних країнах представлені на рис. 5.

Заробітки мігрантів, які є як мінімум в три рази вищими, ніж в Україні, мають і позитивні наслідки. По-перше, заробітчани отримують роботу, по-друге, зменшується напруга на вітчизняному ринку праці, і по-третє, вони здійснюють перекази зароблених коштів своїм родичам у економіку України. Обсяги переказів з-за кордону у 2007 - 2012 роках представлені у табл. 1.

Перекази, що надійшли в 2012 році як оплата праці (тобто від працівників, які працюють за кордоном менше року), становили 4,6 млрд. дол. Частка переказів у формі оплати праці має тенденцію до зростання: в 2008 році вона становила лише 49,0 %, в 2012 досягла 61,4 % [8, с. 82].

Розподіл грошових переказів за країнами характеризується високим ступенем концентрації: понад 70 % переказів здійснювалося із семи країн. Лідером залишилася Росія – до 2,3 млрд. дол. Загалом на країни СНД у 2012 році припадало 40,1 % обсягу грошових переказів із-за кордону. З інших країн світу найбільше переказів надходило з США та Німеччини (відповідно 9,3 та 6,2 % від загального обсягу грошових переказів в Україну). Загалом з країн ЄС надійшло 2,3 млрд. дол. [8, с. 82].

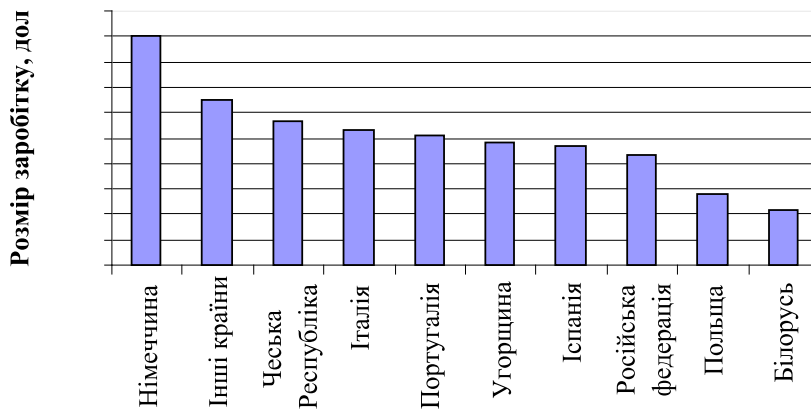

Рис. 5. Розмір середньомісячного заробітку українського мігранта в різних країнах, 2010 - 2012 рр. [5, с. 57]

Таблиця 1

Обсяги приватних грошових переказів із-за кордону [8, с. 81]

Рік	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Обсяги грошових переказів, млн. дол.	4922	6177	5370	5862	7019	7526
Обсяг грошових переказів у % до ВВП	3,4	3,4	4,6	4,3	4,3	4,3

Перекази з Росії обумовлені не стільки трудовою міграцією, скільки тісними сімейними зв'язками населення. Перекази із США та Німеччини, хоча частково і пов'язані з трудовою міграцією, проте частково є наслідком численної етнічної еміграції з України до цих країн (євреї, німці). Однозначно пов'язані з трудовою міграцією перекази з Італії, а також Греції [9, с. 128].

Тим не менше, перекази заробітчан покращують умови життя сімей мігрантів, що в свою чергу підвищує платоспроможний попит. Негативним залишається той факт, що більшість надісланих коштів витрачається на споживання, і лише у поодиноких випадках може інвестуватися у розвиток бізнесу. Таким чином, рівень заробітної плати – це чи не найважливіший фактор, який сприятиме еміграції українців. Оскільки оплата праці навіть не висококваліфікованих робіт у країнах Європейського Союзу є в рази вищою в порівнянні не тільки з Україною, а й з країнами СНД, можна припустити, що після спрощення візового режиму, кількість емігрантів збільшиться.

Міграційна політика країни. В умовах посилення конкуренції за людські ресурси одним із напрямів міграційної політики багатьох країн стає заохочення повернення на батьківщину співвітчизників.

Так, наприклад, набути громадянства Угорщини можна проживаючи на території інших держав. Умови для цього мінімальні: несудимість, базове знання угорської мови чи угорське походження [10, с. 139].

У Польщі власники „карти поляка”, яку можна отримати, якщо довести, що хоча б хтось із предків був поляком, можуть працювати у Польщі без додаткових дозволів, займатися підприємництвом, навчатися із громадянами країни на рівних умовах. З 2006 року громадяни України, Білорусі та Росії отримали право на тимчасове працевлаштування (до 6 місяців упродовж року) без спеціальних дозволів. У 2014 році в Польщі набуває чинності новий закон про іноземців, відповідно до якого дозвіл на проживання одночасно означатиме й дозвіл на працевлаштування [10, с. 140-141].

В Росії в 2006 році було підписано указ президента „Про заходи з надання сприяння добровільному переселенню в Російську федерацію співвітчизників, які проживають за кордоном”, відповідно до якої були відкриті представництва Федеральної міграційної служби Росії за кордоном. Зокрема в Україні спеціалісти ФМС працювали в Києві, Харкові, Одесі, Львові. Згодом учасників програми прирівняли до громадян Росії щодо сплати податку – 13 % замість 30 % для нерезидентів [10, с. 140-141].

Програми повернення талановитої молоді розробляються з 60-х рр. 20 ст. різними країнами, серед яких Туреччина, Індія, Південна Корея та інші. Такі програми передбачають направлення

студентів на навчання або працю в країні Європи або США із обов'язковим поверненням до країни походження. Деякі міжнародні організації, серед яких МОМ (за фінансової підтримки ЄС), Програма розвитку ООН, також започатковують програми сприяння поверненню інтелектуального капіталу. Існують також двосторонні програми з Німеччиною і Францією [11, с. 24].

Іноземна політика щодо підтримки співвітчизників за кордоном, в т.ч. на території України сприяє втраті Україною своїх громадян у разі гіршої економічної ситуації, ніж в сусідніх державах.

На жаль, в Україні, на відміну від багатьох країн, ресурс репатріації співвітчизників задіяний недостатньо. Хоча сприяння їй неодноразово декларувалося як один із пріоритетів міграційної політики, не було закону, який визначав би статус репатріантів, державна допомога при здійсненні репатріації та облаштуванні на батьківщині не надавалася. Таким чином міграційна політика України має бути направленою на залучення іммігрантів (в першу чергу вихідців з України) через співпрацю з діаспорою, здійснення спеціальних заходів, створення спеціального органу виконавчої влади, а також на запобігання еміграційному впливові через задоволення потреб етнічних меншин, працевлаштування громадян у сусідніх державах як альтернативи переселення та розвиток транскордонного співробітництва [10, с. 144].

Досвід європейських країн показує, що до зворотної міграції трудових мігрантів у країну-походження призводить покращення її економічного стану, забезпечення прав людини.

Політична ситуація в країні. На сьогоднішній день цей фактор є особливо актуальним для України. Звернемося до світового досвіду. Наприкінці ХХ ст. Угорщині довелося прийняти десятки тисяч біженців, передусім етнічних угорців, які масово рятувалися від конфліктів та політичної нестабільності в колишній Югославії та Румунії, що створювало неабиякі труднощі. Проте із нормалізацією життя на Балканах, вступом до ЄС Словаччини та Румунії, де проживає численна угорська меншина, цей потік скоротився. Натомість значна частина угорської молоді, насамперед кваліфікованої, орієнтована на працевлаштування в багатших країнах Євросоюзу [10, с. 140].

Як складеться політична ситуація в Україні прогнозувати навіть на найближчу перспективу важко. Можна стверджувати лише про наявність політичної нестабільності. В разі нестабілізації ситуації можна очікувати збільшення виїздів за кордон національних меншин з України. Навіть у випадку стабілізації ситуації, враховуючи політичні події, які відбулися в Україні з початку 2014 року, можна прогнозувати зменшення кількості мігруючих до Росії, особливо це стосується мігрантів із західних областей. Як альтернативу мігранти можуть обрати країни Європейського Союзу, крім того цьому сприятиме і спрощення візового режиму.

У ст. 18 Проекту Угоди про асоціацію України та Європейського Союзу зазначається, що „існуючі можливості доступу до зайнятості для українських працівників, надані державами-членами згідно із двосторонніми договорами, мають бути збережені, а у разі можливості, покращені”, а також те, що „Рада Асоціації зобов'язується розглянути можливість надання інших більш сприятливих положень у додаткових сферах, зокрема можливості доступу до професійного навчання, згідно із законами, умовами та процедурами, чинними у державах-членах та в ЄС, при цьому беручи до уваги ситуацію на ринку праці у державах-членах та в ЄС” [12, с. 20]. Проаналізувавши все вище зазначене, можна виділити наступні наслідки еміграції (табл. 2).

Таблиця 2

Позитивні та негативні наслідки еміграції

Позитивні наслідки	Негативні наслідки
Надходження коштів в країну	Втрата найпродуктивнішої частини власної робочої сили (молоді, науковців, фахівців)
Послаблення напруги на ринку праці	Втрата кваліфікації більшістю трудових мігрантів, які працюють не за спеціальністю
Зменшення рівня безробіття	Вкладення державою коштів у підготовку фахівців, які реалізують свої здібності і створюють додаткову вартість за кордоном
Покращення добробуту сімей мігрантів	Нелегальна трудова міграція не здійснює відрахувань до пенсійного та соціального фондів
Можливість реалізувати свої здібності	Отримання мігрантами громадянства країни міграції, що погіршує демографічну ситуацію
	Повернення трудових мігрантів пенсійного віку
	Розпад сімей, проблема соціального „сирітства”
	Ризик потрапляння в ситуацію торгівлі людьми (сексуальна експлуатація за кордоном, трудове рабство)

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки і узагальнення.

Доведено, що основними факторами впливу на рівень трудової міграції українців за кордон в умовах європейської інтеграції в сучасній політико-економічній ситуації є демографічна ситуація, рівень безробіття, розмір заробітної плати, міграційна політика, а також політична ситуація в Україні та світі.

На основі аналізу, встановлено напрям впливу кожного із факторів на динаміку кількості трудових мігрантів. Так, зокрема, скорочення та старіння населення в країнах ЄС, наявність прихованого безробіття в Україні, проблеми працевлаштування молоді після здобуття освіти, перевищення розміру заробітної плати в 3-5 раз в країнах ЄС в порівнянні з Україною, і найвищими рівнями заробітної плати серед усіх країн-реципієнтів українських мігрантів, відсутність конкретних заходів в Україні спрямованих на репатріацію українців і натомість наявність таких заходів в іноземних країнах, політична нестабільність в Україні – все це фактори, які сприяють збільшенню кількості мігрантів до країн ЄС. Підписання Угоди про асоціацію України та Європейського Союзу також сприятиме збільшенню кількості трудових мігрантів, зокрема за рахунок спрощення візового режиму, а також сприяння мобільності населення.

Здійснено порівняльний аналіз міграційної політики України та розвинених країн, в т.ч. країн Євросоюзу. Виявлено відсутність конкретних заходів щодо репатріації українців, як шляху збільшення кваліфікованої робочої сили в Україні. Запропоновано напрямки здійснення міграційної політики в Україні.

Доведено, що на даний момент найбільший вплив на подальшу динаміку і географічну спрямованість міграції, матиме такий фактор як політична ситуація в країні.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження: набув подальшого розвитку факторний аналіз трудової міграції українців до країн Євросоюзу, що на відмінну від попередніх, проводився з врахуванням складної політичної ситуації в Україні (а саме політичної нестабільності в Україні, підписання угоди про Асоціацію України та країн Євросоюзу та складних політичних відносин з Росією), що дало змогу визначити найвагомим фактором впливу на розміри та географічну структуру трудової міграції в Україні в сучасних умовах політичну ситуацію в країні.

Практичне значення отриманих результатів дослідження: визначення основних факторів впливу на трудову міграцію українців, результати порівняльного аналізу з світовою практикою, запропоновані заходи щодо репатріації співвітчизників мають практичне значення для формування міграційної політики України.

Напрямом подальших досліджень є розробка методичних підходів щодо визначення потенціалу трудових емігрантів та іммігрантів України, визначення впливу міграції на внутрішній і зовнішній ринки праці.

Отже, міграційна політика високо розвинених країн Євросоюзу спрямована на залучення іммігрантів, в т.ч. і українців, що сприяє збільшенню міграції. Проте, всі заходи іноземних країн не матимуть значення для українського емігранта, якщо як альтернативу він матиме перспективи на Батьківщині. Якщо після стабілізації політичної ситуації в Україні, економіка країни розвиватиметься таким чином, що український мігрант матиме можливість отримати гідну заробітну плату, щоб забезпечити нормальні умови життя для своєї родини, соціальні гарантії, сприятливі умови для ведення бізнесу, у нього не буде потреби шукати низько кваліфіковану роботу чи роботу з високим рівнем травматизму за кордоном. Особливо перспективним, у цьому напрямку є, розробка заходів, для повернення на батьківщину молоді, яка навчається за кордоном, і може використовувати отриманий світовий досвід для ведення бізнесу в Україні.

Література:

1. Док. ООН A/CN.4/SER.A/1993/Add.1 // Ежегодник комиссии международного права. – Т. 2. Нью-Йорк; Женева: ООН, 1993. – Р. 32, 254–259.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Капітан В. Трудова міграція як аспект проблеми зайнятості в Україні / В. Капітан // Ефективність державного управління. – 2012. – Вип. 32. – С. 474-481.
4. Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів [Електронний ресурс] : ратифікована з застереженням Законом № 755-V (755-16) від 16.03.2007 р. – Режим доступу : <http://iom.org.ua/ua/legislation-ukr/migration-related-legislation-ukr/workers-and-members-of-their-families.html>.
5. Звіт щодо методології організації проведення та результатів модульного вибіркового обстеження з

питань трудової міграції в Україні / Міжнародна організація праці. Група технічної підтримки з питань гідної праці та Бюро МОП для країн Центральної та Східної Європи – Будапешт, 2013.– С. 98.

6. Міграційний профіль України 2013 [Електронний ресурс] / Міграційна служба України. – Режим доступу : http://dmsu.gov.ua/images/files/UKR_Migration_%20Profile_2013.pdf

7. Білокудря А. В. Проблеми зайнятості та відтворення робочої сили в Україні / А. В. Білокудря // Управління розвитком. – 2013. – №14 (154). – С. 42-45.

8. Огляд приватних грошових переказів в Україну, що відображаються в статистиці платіжного балансу [Електронний ресурс] / Національний банк України – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Publication/econom/Balans/Ogl_grosh_perekaz.pdf

9. Малиновська О. А. Трудові мігранти з України в країнах ЄС та їхні перекази на батьківщину у післякризовий період / О. А. Малиновська, І. П. Майданік // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – 2012. – Вип. 11. – С.125-143.

10. Малиновська О. А. Політика сусідніх країн щодо співвітчизників як інструмент поповнення людських ресурсів: виклики та уроки для України / О. А. Малиновська // Стратегічні пріоритети. – №3(28). – 2013. – С.138-146.

11. Гнатюк Т. О. Добровільна зворотна міграція: досвід країн ЄС та перспективи України / Т. О. Гнатюк // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер: Політологія. – 2011. – Т. 175, Вип.163. – С. 22-25.

12. Проект угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://comeuroint.rada.gov.ua/komevoint/doccatalog/document?id=56219>

УДК 338.001.36

Шевчук О.А.

канд. економ. наук, доцент

Національний технічний університет України «КПІ»

ДИНАМІКА СТАНУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

ДИНАМИКА СОСТОЯНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МАШИНОСТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ

DYNAMICS OF FOREIGN TRADE ACTIVITIES OF ENGINEERING ENTERPRISES IN UKRAINE

В межах статті проведено аналіз експортної складової діяльності машинобудівних підприємств України, як однієї з основних чинників становлення лідерства на світовому ринку, що дозволило виявити динаміку виробництва та реалізації галузі.

На основі динаміки виробництва і реалізації галузі виявлено основні проблеми розвитку машинобудівних підприємств України. Відзначено, що ці проблеми покликані двома основними факторами. А саме: внутрішніми чинниками - використанням застарілих технологій; високим рівнем зносу основних виробничих фондів, низьким рівнем інноваційної активності. А також зовнішніми